

*fredsblad*et

Nyheter från Fredskommittén i Vännernas samfund, kväkarna

hösten 2020

Fredsbladet vill försöka ge korta inblickar i hur tidigare kväkargenerationer har uttryckt kväkarnas fredsvittnesbörd. Vi tror att historien kan hjälpa oss att finna hur vi bäst kan levandegöra fredsvittnesbördet i den värld som är vår. Framför allt vill tidningen sprida kunskap om frågor som berör oss och vår tid. Kunskap är den jordmån ur vilken handlingens blommor växer.

Vi har nu levt med coronaviruset i snart ett år. Den värld som kommer att resa sig ur pandemins svarta dal blir inte densamma som den som fanns för bara några månader sedan. Än befinner vi oss i virusets grepp. Men redan nu kan vi konstatera att covid-19 föröder - men det lär också ut. Viruset har på det mest obarmhärtiga sätt blottlagt de skriande sociala, ekonomiska, och klimatrelaterade orättvisor som planeten dignar under. Det har också lärt oss att allt hänger ihop. Globen är en liten kula i rymden där vi alla berörs av allt som händer här.

Bild. Portfolio-advisor.com

Frågan är: "Vad ska vi göra med dessa kunskaper?" Det finns många människor med mycket goda intentioner som säger att vi, efter pandemin, måste bygga upp samhället igen, fast bättre. Men vad kan detta "bättre" egentligen åstadkomma om samhället fortsätter att fördela resurserna som hittills? Om till exempel, försvarsmakten, som nu, tillåts sluka svindlande summor pengar samtidigt som skolor, sjukvård, utbildning och allt annat som ingår i begreppet "välfärd" tvingas att skära ned?

Tänk om vi utnyttjade det pandemin har lärt oss till att koncentrera vår mänskliga energi, inte på att bevara det bestående - fast i liten snyggare förpackning, utan på att transformera samhället. Tänk om vi arbetade för att styra det i riktning mot mänsklig värdighet och allas rätt till det goda livet. Tänk alltså om vi aktivt började bygga för fred.

Frågan i så fall blir: "Hur kan vi gå till väga?"

I detta nummer av *fredsbladet* ska vi först titta på ett exempel på återuppbyggnadsarbete efter andra världskriget. Därefter ska vi försöka diskutera tänkbara förslag till svar på frågan vi just har ställt. Följ med i diskussionen. Det gäller vår framtid.

Ur kväkarhistorien

Några av deltagarna i rådsarbetslägret på Åva Gård, Haninge, juli 1950. Från vänster, okänd, Rolf Svanäng, Kerstin Ekblom, Lasse Eriksson, Knut Öberg, Margot Kihlgren med dotter Margareta, Suzi Öberg, Harald Bjørke, Sten Kihlgren, Wolfgang Sonntag, Elsa Backman.

Bild. privat

Frivilligt arbete för fred – det Internationella arbetslaget IAL

År 1940 kom en ung tysk flykting till Sverige. Han hette Wolfgang Sonntag (1910 - 1970). På grund av sin judiska börd hade han 1934 fått lämna Tyskland. Han hamnade först i England och sedan Norge, varifrån han återigen fick fly i april 1940, när Tyskland anföll landet. Han var musiker, författare, publicist och visionär. År 1950 blev han kväkare. Wolfgang drömde om att kunna bidra till att återuppbygga det av kriget förröda Europa med hjälp av en ung generation människor som skulle fostras i fredsandan. Han sa:

"Låt ungdomen frivilligt bygga upp igen det som den blev tvungen att förstöra, och gör denna hjälp-, återuppbyggnads-, och försoningstjänst till efterkrigsungdomens gemensamma skola. Svetsa ihop ungdoms- och medborgarfostran med en individuell och social tjänst! Förening folkhögskola och internationell civiltjänst!"

Tillsammans med de svenska kväkarna grundade han 1943 Internationella arbetslag (IAL) som var ett försök att förena folkhögskoletanken med biståndsarbete. IAL blev härmed en föregångare till de amerikanska fredskårer som inrättades av presidenten John F. Kennedy 1961. IAL började som en liten studiegrupp och utvecklades genom lägerverksamhet till kursverksamhet och arbete i Stockholm och på flera orter i Småland och Västmanland. Ett sekretariat med unga frivilliga kunde startas med stöd av kväkarna i Stockholm. Fram till hösten 1945 hade ett 20-tal arbetslagskurser genomförts.

Sitt första återuppbyggnadsuppdrag fick IAL i Finnmarken i Norge, där tyskarna, vid sin reträtt, hade brukat den brända jordens taktik. Därefter blev det Polens tur. Och sedan, när myndigheterna 1946 tillät utländska hjälpinsatser, kom man till Tyskland. Där fanns det ett omedelbart problem, brist på skodon. IAL anlät då ett par skomakare som undervisade ungdomarna i konsten att laga skor. *"Vi lärde oss att 'trolla' fram stadiga och vackra skor av de skröpligaste vrak"*, minns Harald Bjerke, en av de huvudansvariga för det tyska projektet som i augusti 1947 förlades i den sönderbombade staden Hildesheim. Där tilldelades IAL ett ruckel att bo i och ett område att röja och sedan bygga på.

Så här skildrar Harald första dagen ungdomarna gick till sin arbetsplats på Klosterstrasse.

"Men vad i hela världen var nu på färde? De goda medborgarna i Hildesheim vände sig om på gatan, kom med förbluffade utrop och såg undrande på varandra. Det var dagsljus, solsken, folk var på väg till kontor och fabriker, en grå ström mellan trista ruiner. Men där mitt i strömmen kom en högst förunderlig grupp. Först kom en ung och hurtig flicka i träningsoverall och röd toppluva. Över skuldran hade hon en blänkande, ny spade med rött och vitt skaft. Så kom en ung man som sköt en stor skottkärra framför sig. Den skramlade duktigt på den ojämna vägbeläggningen. Efter de två kom en rad andra, sammanlagt tolv personer, pojkar och flickor. Alla bar utländska kläder, alla var olika, alla bar spadar eller hackor, alla var glada eller småleende, lite generade över uppståndelsen. Men vilka är de? Vad betyder detta? Det är svenskar! Svenskar här? Ja, de har kommit för att hjälpa barnbespisningen. Aha, Schweden! Kaffe, choklad! Nej, sa en som vet bättre. De är här för att bygga en ungdomsgård. Förresten är inte alla svenskar. Norrmän, danskar, fransmän, amerikaner och engelsmän. Ja, några tyskar är också med. De kallar sig 'Internationella arbetslag' och är visst något som styrs från Sverige." (S. 42 ur *"Frivilligt arbete för fred – en bok om Internationella arbetslag"*, jubileumsskrift utgiven i Stockholm 2000.)

Detta var början. IAL fortsatte sedan sitt arbete i över 50 år och kom att skicka frivilliga ungdomar till olika länder i Europa, Afrika och Asien. På sidan 9 kan du läsa en berättelse av Görel Råsmark som deltog i ett IAL-projekt på 1970-talet.

Stort tack till Maria Langefors, dotter till Wolfgang Sonntag, för bidrag till denna text.

Huvuduppgiften efter de två världskriegen var att bygga upp de föröddas ländernas infrastrukturer. För det krävdes det betong, tegel, stål och virke. För det krävdes det verktyg. I dag ställer coronaviruset oss inför en ny uppgift: att arbeta för att omdana hela samhällsstrukturen i en mer medmänsklig riktning. Här behövs det också verktyg. Men vilka? För diskussionens skull föreslår vi fem, fem behändiga arbetsredskap som var och en kan bära med sig, alltid och överallt. Var och en kan justera dem efter behov, förmåga och intresse. Och liksom verktygen kan bidra till att transformera samhället kan de också bidra till att förändra oss själva.

Verktygen heter sanning, enkelhet, jämlikhet, gemenskap och fred.

Dessa fem redskap motsvarar de principer eller vittnesbörd som kväkarna försöker leva efter. Men de är lika grundläggande för alla människor som önskar skapa en bättre värld.

Vår tid är nu

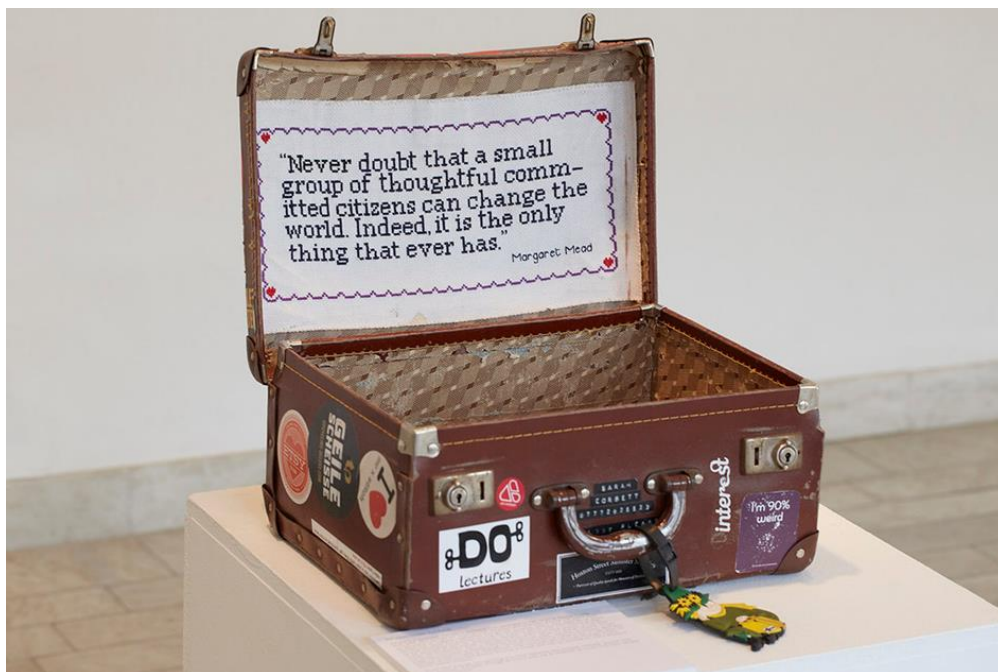
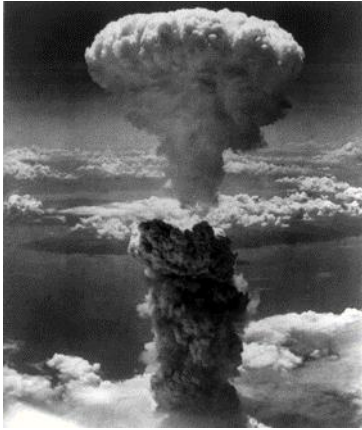

Bild: Creative Commons

"Tviola inte på att en liten grupp tänkande, engagerade medborgare kan förändra världen. Faktum är att de är de enda som någonsin gjort det" (Margaret Mead). Bild Sarah Corbett 'Gentle Protest' <https://craftivist-collective.com/our-story/>

En verktyglåda för framtiden

Verktyglådan står nu öppen. Vilket verktyg ska man börja med? Låt oss föreslå sanning. För att bidra till att förändra någonting måste man ha klart för sig vad det är som behöver förändras. Det går förstås att låta sanningsverktyget ligga kvar i verktyglådan därför att man misstänker att det bara kommer att bekräfta att verkligheten är svår, mörk och komplicerad och att coronapandemins härjningar bara är en del av ett större mönster eller också kan man välja att se problemen i vitögat och kavla upp skjortärmarna.

SANNING

Bilder: creative commons

100 sekunder till midnatt

När några av de vetenskapsmän som byggt atombomben insåg konsekvenserna av sitt verk, beslutade de att publicera en tidskrift som i år fyller 75 år. Den heter *The Bulletin of the Atomic Scientists*. Syftet var och är att ge allmänheten, politiker och vetenskapsmän den information de behöver för att minska de hot mot vår existens som människan själv varit upphov till. Då gällde det kärnvapen: *"Om människan har skapat dessa hot, så kan hon också kontrollera dem"* <https://thebulletin.org/doomsday-clock/current-time/#full-statement>.

År 1947 introducerade denna politiskt oberoende tidskrift en numera internationellt erkänd symbol som på ett enkelt sätt åskådliggör hur nära mänskligheten är att förgöras. Symbolen utgörs av en klocka som kallas domedagsklockan. Sedan 1947 har bulletinens vetenskaps- och säkerhetsstyrelse i samråd med sponsorerna, där 13 nobelpristagare ingår, årligen justerat klockans minutvisare. Justeringen baseras på en aktuell bedömning av hur nära midnatt eller apokalypsen mänskligheten och planeten befinner sig. I början grundade sig bedömningen endast på kärnvapenmakternas kärnvapenprogram och deras kärnvapenarsenaler. År 1947 ställde man, till exempel, minutvisaren på sju minuter i tolv. Då hade inte Sovjetunionen ännu hunnit skaffa kärnvapen. Efter Sovjetunionens fall och tövädret mellan de två stora kärnvapensupermakterna vreds klockan tillbaka till 15 minuter i tolv. I januari i år flyttades minutvisaren fram till 100 sekunder till midnatt – det närmaste midnatt klockan någonsin har varit. Varför?

Till hotet om en kärnvapenkatastrof tvingades man kring början av 2000-talet lägga klimatförändringarnas existentiella hot. I dag bedöms läget vara ytterligare försämrat på grund av tilltagande, medvetna desinformationskampanjer (det Bulletinen kallar "informationskrigsföring") som gör det svårare för allmänheten att få en korrekt bild av verkligheten. Dessutom har världsledare börjat demontera den internationella, politiska säkerhetsinfrastrukturen som genom åren mödosamt byggts upp.

Exempel på detta är USA:s beslut att dra sig ur både Förenta nationernas klimatavtal (Parisavtalet) och Iranavtalet (Joint Comprehensive Plan of Action JCPOA).

I slutet av meddelandet om domedagsklockans läge i år konstateras det *att "den globala säkerhetssituationen är ohållbar och ytterst farlig men den kan förbättras om ledarna söker förändring och medborgarna kräver det. Det finns ingen anledning till varför domedagsklockan inte kan vridas tillbaka. Det har hänt tidigare när kloka ledare handlade under trycket från informerade och engagerade medborgare världen över"*.

Vi har faktiskt konkret bevis för att detta stämmer. År 2007 bildade ett antal smågrupper ur civilsamhället The International Campaign Against Nuclear Weapons (ICAN) som växte från år till år och år 2017 till FN:s generalförsamling kunde lämna fram ett förslag om en konvention om ett förbud mot kärnvapen. I juli samma år godkändes förslaget av 122 länder. I december tilldelades ICAN Nobels fredspris för sitt trägna arbete för att avskaffa det ultimata massförstörelsevapnet. Och nu i oktober månad 2020 ratificerades konventionen av de tre sista av de 50 stater som krävdes för att den skulle träda i kraft. Kärnvapnen har därmed olagligförklarats av det internationella samfundet. En moralisk seger för mänskligheten och en storartad födelsedagspresent till FN som fyllde 75 år den 24 oktober.

ENKELHET

Bild: thefriendsjournal.org

less is more

Sommaren 2020, mitt under coronapandemins strängaste isoleringsperiod, vidgades plötsligt världshorizonten. Genom webinarier (digitala seminarier), som olika freds- och religiösa nätverk anordnade, fick människor från olika världsdelar sitta tillsammans kring ett virtuellt bord och föra samtal. Här var kväkarna mycket aktiva. Samtalen kretsade kring det prekära läget världen befinner sig i och kring vad som skulle krävas för att säkerställa en framtid för allt levande. Från Kalifornien till Kenya, från Skottland till Australien kom samma budskap. Vi måste tänka om! Vi måste ställa om! Och just här kommer enkelhetsverktyget till sin rätt. I den praktiska vardagen är det verktyglådans mest användbara redskap. Det kan hjälpa oss att leva ett mer hållbart liv, för naturens skull och för att bevara världens resurser.

Under en nyligen avslutad serie kväkar-webinarier med rubriken "Young Friends Worldwide for Climate Action, Peace, and Justice" berättade en ung man från det av inbördeskrig härjade landet Burundi: "Burundi är ett av de länder som idag är mest utsatta för klimatförändringar". Han fortsatte: "För egen del anser jag att det vi behöver göra för att främja klimaträttvisa är att inom oss själva fatta beslut om att ta ansvar för den värld vi vill

leva i. Och detta gäller alla våra små och dagliga handlingar.”

<https://www.youtube.com/watch?v=yVYZqB9LdJM&t=8s>

Den unga kväkaren fortsatte: ”Det jag gör här påverkar bönderna i Kenya och människorna i Australien”. Ja, i dag berörs alla av allt som händer på vår planet. Att flitigt använda enkelhetsverktyget blir därför ett sätt att träna oss i att agera solidariskt – med människorna på jorden och med jorden själv.

John Woolman (1770 – 1772) en amerikansk kväkare som vigde sitt liv åt slaveriets avskaffande skrev i sin berömda journal: ”Det som jorden producerar är en gåva från vår nådiga Skapare till dess invånare och att nu utarma jorden till gagn för yttre storhet kan vara till skada för tiden som kommer”.

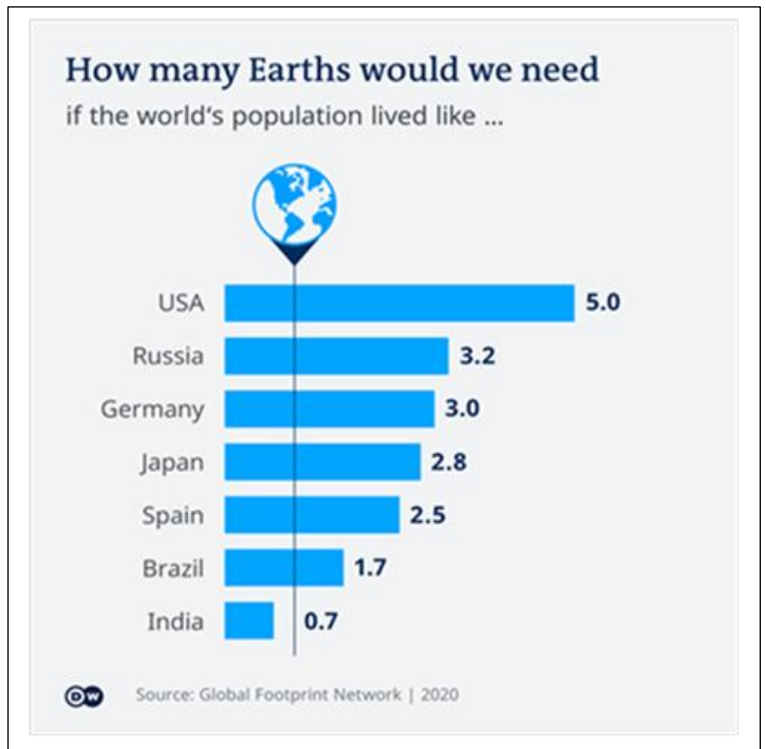

Bild iffs.se

JÄMLIKHET

varje människa bär inom sig en skärva av Gud

Om enkelhetsverktyget kommer till nytta i vardagen, så kan jämlikhetsverktyget användas som en praktisk måttstock för att hjälpa oss att bättre bedöma det som händer omkring oss och att sakligt förhålla oss till världen vi lever i. Och vi behöver hjälp. I dag har världen drabbats av den värsta ekonomiska ojämlikheten sedan slutet av 1800-talet. Sedan antiken har man vetat att fattigdomen är en drivande motor bakom såväl våld som social oro och krig. Som modernt bevis för detta har vi de första och andra världskrigen.

I början av 1900-talet var Sverige ett av Europas fattigaste länder. De rikaste 10 procenten ägde 90%. Några decennier senare hade Sverige, enligt Thomas Piketty, den berömda franska nationalekonomen, förvandlats till "det mest jämlika samhället som någonsin existerat" (GP 14 september 2020). Under en kort historisk period satsades alltså resurser på medborgarnas välfärd. Sedan började den tilltagande demonteringen av välfärdssamhället som vi ser idag. Vart tar nu samhällsresurserna vägen? Ett exempel: Under hösten 2020 beviljades försvaret ca 27 miljarder kronor extra för att fram till 2025 förstärka landets, som det sades, militära säkerhet. Under exakt samma period larmade oroliga vårdgivare runt om i riket om de tilltagande bristerna i patientsäkerheten som orsakades av växande resursbrister inom vården. Varför prioriteras militär säkerhet framför mänsklig säkerhet? I atomåldern är ju militär säkerhet en chimär. Här behöver vi tänka om och ställa om.

Till den ekonomiska ojämlikheten måste fogas den sociala ojämlikheten. Oftast hänger de båda ihop. Givet dagens alltmer polariserade samhällsstruktur är det inte för inte att rörelser som Black Lives Matter, Metoo eller Pride växer. Även i våra personliga liv behöver vi ständigt påminna oss om att "varje människa bär inom sig en skärva av Gud".

GEMENSKAP

Bild: Creative Common

tillsammans är det möjligt

Av de verktyg som finns i vår verktyglåda är gemenskapsverktyget det starkaste. Coronapandemin har gjort det klart för oss att de problem vi på vår lilla planet brottas med i mycket är desamma för flertalet och de stora existentiella hoten gäller ju allt levande på jorden. Martin Luther King sa en gång: "Vi kanske kom i olika farkoster men nu sitter vi alla i samma båt." Coronaviruset har lärt oss att det stämmer. Vi sitter i samma båt, och detta är hoppgivande, för om någon eller några sätter sig vid årorna kan flera följa efter och med gemensamma krafter kan man börja styra båten i en för alla gynnsam riktning.

FRED

Bild. Creative Commons

att skapa det goda livet

Den svenska kväkaren Elsa Cedergren (1893 – 1996) vigde sitt liv åt att bygga fred. Hon förstod att "Det är en stor och kanske skrämmande uppgift att bli fredsbyggare. Men Gud begär inte det orimliga. Vi kan inte alla vara statsmän eller om världsproblemen sakkunniga. Men en enskild människa hur liten han eller hon än känner sig inför dessa svårlösta problem, betyder något när det gäller att skapa en fredens atmosfär genom ställningstagande och handling. Ett steg i taget på vägen räcker. Ljus skall falla över nästa steg. Ju större den skaran blir ju starkare blir fredens krafter i världen" (*Ur Kväkarerfarenheten* s 26).

Låt oss ta varandra i hand och bli fredsbyggare! Låt oss tänka om och ställa om!

fortsättning ur kväkarhistorien s. 3

IAL:s byggnadsprojekt i Casale al Bivio, Brione 1975

Antimilitaristen och pacifisten Gerold Meyer (1900 – 1990) startade byggnaden av ett fredscenter, ett Vänskapens hus, i Brione redan under 1960-talet. Främsta syftet var att skapa en mötesplats för unga pacifister. Byggnationen genomfördes huvudsakligen för hand och av unga volontärer.

Görel Råsmark berättar: "En del dagar syntes det mig galet att bereda plats för ett fredscenter med bara hackor, spadar och stämjärn. Andra dagen insåg jag att det var just så här det skulle

gå till. Jag anlände till Brione i södra Schweiz en varm augustidag. Busschauffören stannade vid en korsning högt ovan Locarno och pekade med handen i vilken riktning jag skulle gå. Först blev jag stående. Utsikten över Lago Maggiore var hänförande. Det var skönt att stå där och repa mod inför något helt okänt: Ett IAL-läger i södra Schweiz. Byggnadsarbete. Skulle det kunna vara rätt plats för mig? Jag kom att njuta av det enkla livet. Vi lagade mat på en järnspis under öppen himmel. Vi skrapade våra tallrikar rena med en bit vitt bröd. Vi sov på tunna madrasser i enkla tält och slutade att hålla ordning på mitt och ditt. I det enkla och monotona arbetet flöt timmarna fram. Till ljudet av hackorna, eller i samtal. En ung socialist från Tyskland hade mycket att samtala om med en överklassyngling från London. Vi var alla - utom en - ungdomar från väst. Hur hade den unge mannen från Tjeckoslovakien överhuvudtaget tagit sig dit? Vem var han? Vi mejslade fram varandra under långa arbetsdagar.

Och vi sjöng! I solsken och regn och under vandringarna i bergen då vi ibland besökte unga kvinnor vilkas män satt fängslade för vapenvägran. Deras berättelser etsade sig fast. Fredscentret skulle bland annat tjäna som en fristad, ett center för dem som vägrar.

Att arbeta med hackor, spadar och stämjärn kräver uthållighet. Att leva enkelt, med från början okända människor, kräver också sitt. Det är en utmärkt mylla för att på djupet förändras. För att få det egna sättet att leva belyst och för att konfronteras med andra värderingar och synsätt. Under timmar av envist hackande och bankande upphör ibland nästan all tankeverksamhet för att sedan blomma ut i något nytt. Det som går långsamt, går in.

Vi var med om att skapa ett fredscenter och att omskapa oss själva. Det är ett av mitt livs rikaste erfarenheter.”

Skicka länken till ***fredsbladet*** vidare till vänner och bekanta! Låt oss skapa ringar på vattnet för vår framtids skull!

Tidigare nummer av ***fredsbladet*** hittar du på <https://www.kvakare.se/fredskommitten/>

Vi välkomnar kommentarer och förslag? Finns det något ämne du vill att vi ska ta upp? Skriv till fredsbladet@kvakare.se

Ta kontakt med fredsbladet om du vill bli uppsatt på vår mejllista eller om du inte önskar att få flera meddelande om tidningen.